СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 233. Джерзи Сіти, Н. Дж., пятниця, 5 жовтня, 1934. VOL. XLII. No. 233. Jersey City, N. J., Friday, October 5, 1934. THREE CENTS

КРОВ ЛЛЄТЬСЯ ЧЕРЕЗ ТКАЛЬНЯНИЙ СТРАЙК

ФІЛАДЕЛФІЯ. — У Бриджпорті, малій промисловій місцевости над рікою Скулкіл, 18 миль на північний захід звідсія, прийшло на тлі ткальняного страйку до поважних заворушень, у котрих полилася кров.

Між страйкуючими робітниками підприємства „Джеймс Лі енд Сонс і депутатами шерифа, найнятими підприємством до стереження фабрики, прийшло до бійки. Робітники кидали цеглами, а депутати відповіли слізними бомбами, а потім вистрілами з рушниць. Ранено понад сотку робітників. Один з цікавих, Едвуд Кверк, що працює в іншій фабриці, вмер на місці. Одна жінка теж дістала небезпечний постріл.

Проти пятьох депутатів потім заприсяжено варанти за свідоме вбивство людини. Депутати сховалися до фабрики. Поліцаї, що мали доручити варанти, загрозили їм, що вони добудуть фабрику силою, як депутати не здадуться добровільно. Не дивлячися на те, депутати не виходили. Щойно тоді, як адвокат уряду дільниці порадив їм це зробити, вони послухали поліції та дались арештувати.

ВІЙСЬКА ПРОГАНЯЮТЬ ПІКЕТИ З РОМ.

РОМ (Верджінія).—Війська Національної Гвардії вмашерували в середу в це місто та прогнали силою пікети, що стояли довкола місцевої фабрики шовку, яка ще від початку страйку дня 21 вересня.

Фабриканти плянують отворити наново фабрику під охороною багнетів війська. Військова команда дозволяє юнії ставити коло брами як пікету всього трох людей.

ТКАЛЬНЯНА ЮНІЯ ПРИЙМАЄ ПЕРЕМИРЯ РУЗВЕЛТА.

ВАШИНГТОН. — Юнія „Юнайтид Текстил Воркерс оф Америка" прийняла формальио пропозицію президента Рузвелта та обіцяла перестати спорити з підприємцями на шість місяців, зголошуючися за цей час приймати як остатнє рішення осуд Робітничої Ради для Ткальняного Промислу.

Предсідник ткальняної юнії, повідомляючи про це президента Рузвелта, висказує надію, що президент успіє переконати ткальняних фабрикантів зробити те саме.

І УСТНА УМОВА ЮНІЇ З ПІДПРИЄМЦЯМИ ВАЖНА.

ВАШИНГТОН. — Краєва Рада Робітничих Відносин видала вирішення, що робітники можуть робити з фабрикантами умову устно або на письмі. Всетаки Рада радить юніям робити умову на письмі.

КОРАБЕЛЬ ЗАТОНУВ?

НЮ ЙОРК. — Радіові стації дістали були у вівторок радіовий заклик про поміч від англійського вантажного корабля „Милпул", що тоді знаходився десь на північній частині Атлантійського океану та їхав з Данціґу до Монтреалю.

На означене ним місце поплило кілька кораблів, але корабля не знайшли. Припускають, що він згинув підчас сильної бурі, що лютувала в тій частині океану. Корабель мав ладунок збіжа та 26 моряків залоги.

ЗАХОДИ КОЛО ПОЛАГОДЖЕННЯ СТРАЙКУ МОРЯКІВ.

НЮ ЙОРК. — Трицять шість корабельних підприємств навязало зносини з юнією моряків, щоб не допустити до заповідженого ними страйку.

Радикальна юнія, з котрою підприємці не хочуть говорити, грозить страйком навіть на випадок, як підприємства погодяться з більше поміркованими юніями.

УНІВЕРСИТЕТ ДЕМОНСТРУЄ ПРОТИ ГІТЛЄРОВОГО УРЯДУ.

КЕЙМБРИДЖ (Месечусетс). — У травні цього року дістав президент Гарвардського університету від д-ра Ганфштенгеля, начальника заграничної преси Гітлєрової партії лист, у котрім цей фундував стипендію для одного студента на однорічні студії в Німеччині. Стипендія виносила 1,000 долярів і мала бути висловом любови фундатора до Гарвард. Бостону й Нової Англії.

Розглянувши фундацію на своїм засіданню 24 вересня, дирекція Гарвардського університету постановила відмовитися приняти фундацію та подати як причину відмови те, що фундатор є тісно звязаний з політичною партією, котра завдала поважні удари німецьким університетам, підкопуючи засади, котрі всі університети в світі вважають своїми основами.

ДЕПОРТУЮТЬ ІМІГРАНТІВ.

НЮ ЙОРК. — На кораблі „Президент Гардинг" виїхало в середу звідсія 130 людей, котрих іміграційний уряд засудив на депортацію.

З того числа 90 висилає уряд своїм коштом на їх власне домагання, 12 висилається як злочинців, а інших уряд уважає небажаними з інших причин.

ПОЧИНАЮТЬ ПРОЦЕС ПРОТИ ІНСУЛА.

Перед федеральним судом у Шікаго почалася розправа проти колишнього міліонера Самюела Інсула та його 16 товаришів за вживання почти для обману. За перший день розправи вибрано всього 4 присяжних суддів.

ЗЛОДІЙ ТЕРОРИЗУЄ МІСТО.

Підприємство „Ремингтон Армс" у Бриджпорт, Конн, повідомило поліцію, що хтось украв у ночі з магазинів підприємства 20 фунтів польного, найсильнішого вибухового середника. Населення немало залякане цею вісткою.

ПРОДАЛИ КОПАЛЬНЮ НА ЛІЦИТАЦІЇ.

На прилюдній ліцитації продали копальню „Міляно" в Мразниці, яка дає півосьма вагона ропи місячно. Купили копальню Лев Шуцман і Ґринь Іванчук із Борислава за 199,000 злотих. Сума це лиш одна третина оціночної ціни.

ВЯЗНИЦЯ БЕЗ ЗАМКІВ.

За кілька місяців в Англії відкриють вязницю, яка не матиме замків. У вязниці будуть проживати вязні, засуджені за намагані злочини. Режим для тих вязнів буде такий самий, як у заведениях для малолітніх проступників. Коло вязниці будуть городи і поле, де будуть вязні працювати.

АНТРОПОЛОҐІЧНІ ДОСЛІДИ НАД КАРАЇМАМИ.

Італійська наукова експедиція під проводом проф. Джіні переводила, як відомо, антропольоґічні досліди над невеличким племенем Караїмів, що живе в Галичі та сусідньому селі Залукві, а також біля Луцька. Товмачем при експедиції є Стриянин Фрайліхман, що студіює в Італії. В часі свого 9-дневного побуту в Галичині вчені перевели досліди над складом крови, будовою тіла, умовим розвитком та умовинами розмножування. На 130 Караїмів, що живуть у Галичі, за Залукві, експедиція прослідила 90 осіб. Досліди виказали, що Караїми є арменоїдального походження з домішкою монгольських прикмет. Комісія переїхала тепер до Луцька, а звідсіль удасться до Вильна і на Литву. Досі проф. Джіні переводив антропольоґічні досліди в північній Африці, Єгипті, Палестині і в Південній Америці.

СТРАШНЕ ДУШОГУБСТВО.

В Топільнику, пов. Калуш, два брати Ганьчуки жили в незгоді з причини маєтку, одідиченого по родичах. У невзгодинах брали участь також їхні жінки. Перед кількома днями сварка перенеслася на поле. Іван Ганьчук, побачивши в ночі на своїм полі братову Анну, кинувся на неї з сокирою і порубав їй голову на хамуз. Опісля рубав її ще на землі по цілому тілі, а вкінці подоптав трупа ногами. Ганьчука арештовано.

ЗГИНУЛА ПІД КОЛЕСАМИ ПОЇЗДУ.

На залізничій стації в Золочеві 34-літня Берта Рабнер, що відпроваджувала свою маму, хотіла вискочити з вагону, коли поїзд уже рушив. Впала під колеса, які перерізали її на половину.

ГОРІЮЧИЙ КОРАБЕЛЬ ДОБИВСЯ ДО ПОРТУ.

Німецький корабель „Кеніґштайн", що занявся був на повнім морю, причалив до пристані у Вігокен, Н. Дж. Корабель має поважні шкоди. Він ще горів, як причалив до пристані, й міські пожарні почали негайно помагати гасити вогонь. Зі 130 пасажирів ніхто не потерпів.

РОЗШАЛІЛІ ВОЛИ НА ВУЛИЦЯХ МІСТА.

В місті Перпініян (Франція) трапився незвичайний випадок. Не зважаючи на заборону, що вулицями не можна переводити худоби, один купець ґонив до різниці більше стадо волів. Коли воли зайшли майже в саму середину міста, переляканіся міського гамору й з переполоху почали втікати. Кілька волів вбігли на хідники й почали тратувати людей. Один віл розбив рогами велику виставову шибу і вбіг до крамниці, інші знову кидалися на самоходи. Поліція не мала іншого виходу, як постріляти розшалілі тварини.

ДВОБІЙ ЖІНОК ЗА МУЖЧИНУ.

В Ченстохові якийсь Ізраель Мостіґер заручився був з Естерою Вайнтравб. Вже мало відбутися весілля, а ле якось так склалося, що Мостіґер пізнав перед самим весіллям дуже багату панну Лаю Відмин і мабуть більше „з долярів", як з кохання, вирішив віддати їй своє серце. Вайнтравбівна вирішила пімститися на бувшому коханому за зраду і недавно, стрінувши їх обоїх у самому середмісті, кинулася на них. Насамперед вдарила Мостіґера якимсь залізом по голові так, що він аж втратив притомність. Опісля Вайнтравбівна кинулася на Відмаинівну й почала з неї здирати сукню та драпати її по обличчу. Цьому двобоєви приглядалися багато ріжних людей, а деякі, мабуть спортовці, що були між юрбою, захочували обі сторони до ще завзятішої бійки. Вислід двобою був такий, що обі жінки пообдиралися з одіння так, що виглядали як Еви.

ДЕ БУВ ОСІДОК ПЕРВІСНОГО ЧОЛОВІКА?

На конґресі географів у Варшаві проф. Флер з Манчестеру виголосив реферат про осідок первісного чоловіка. Тезі, що колискою людської раси є високорівні середущої Азії, прелеґент протиставив власну гіпотезу, що первісним осідком роду гомо сапієнс була територія, що знаходиться між підзворотниковими лісами північної Африки. На цій території знайдено найбільшу скількість кремінних предметів. Раса, що замешкувала ті сторони, була довгоголова і не мурянська. Звідтіль довгоголові розійшлися на східні береги Африки, дісталися крізь Ґібральтар до західної Европи і врешті знайшлися в південно-західній Азії, доходячи через Індію до Сундайських островів та Австралії. Згодом дісталися до північної Америки та Бразилії.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ПОЛЬСЬКА ПРЕСА ПРО НАШУ КООПЕРАЦІЮ.

Варшавський півофіціяльний „Курер Варшавскі" в числі з 26. серпня ц. р. помістив велику статтю п. н. „450 тисяч людей обіймає український кооперативний рух". Є це інтервю з сенатором Павликовським з відповідними коментарями і міркуваннями польського журналіста, що підписався криптонімом И. Р. Цитуючи цифри з календаря українського кооператора, що його видав РСУК, автор пише: Все те не дрібниця, якщо візьмемо під увагу як сухітничий розвиток загально-польського кооперативного руху, так і стан польського посідання у „східній Малопольщі". Тоді бачите, як упродовж кількох літ тихо, без реклями і комунікатів виросла могутня фінансова величина, величина, що обєднує на тих чи інших ідейних плятформах біля 2 і пів міліона людей (автор множить 450 тисяч через 5 на пересічне число скількости осіб у родині).

Автор передає у дальшому коротку характеристику нашої кооперації, яку в розмові з ним дав сен. Павликовський. Містить вона зміст думок, здебільша відомих читачам української преси. Дещо автор статті переплутав (прим. „Елеґант" — фабрика біля, фабрика свічок „Центросоюз" замісць „Керос"). Кінчить автор, порівнюючи знов наші кооперативні осяги з „ніклосьцьон і блядосьцьон" польської кооперації на зах.-українських землях.

НЕВИПЛАТНІСТЬ СОВІТСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.

Коли читаєте радянську пресу, то стрічаєте часто між іншим кепкування з приводу світової кризи, якої, мовляв, не знає „соціялістична країна совітів". Тимчасом усе частіші є там обяви кризи, аналоґічні до обявів у західній Европі, не згадуючи про обяви господарського хаосу, питомого цій країні. Ось „Економіческая Жизнь" подає, що подрібні обороти в московській торговельній сіті впали в останних днях на 20—25 проц. Крім того росте скількість невиплатних довжників зпосеред совітських господарських інституцій. Нпр. кооперативна мережа на Україні має у портфелю на 50 міл. протестованих векслів її клієнтів. Серед невиплатних інституцій є великі трести і дрібні картелі. „Ек. Жизнь" вину за це приписує надмірному лібералізмови совітських фінансових інституцій і совітського цивільного законодавства, а зменшення оборотів — лихій організації подрібної торговлі.

ЗУХВАЛИЙ ГРАБІЖНИЦЬКИЙ НАПАД НА ВУЛИЦІ.

В Лодзі серед білого дня доконано на вулиці Коперника зухвалого грабіжницького нападу. Ось на інкасента одної волокнової фабрики, Е. Бехнера, напав несподівано якийсь молодий мужчина і, вдаривши його ломом по голові, оголомшив, а опісля забрав йому шкіряну торбу, в якій було 6,591 зл., і почав тікати. Люди, що були свідками цього зухвалого нападу, зчинили крик і почали бігти за грабіжником. Після довшої погоні грабіжника схоплено. Він називається В. Марчак. Грабіжник видав іще двох інших своїх спільників, що помагали йому при нападі.

УСУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ УЧИТЕЛІВ — ЦЕ ПАТРІОТИЧНИЙ АКТ У РУМУНІЇ

ЧЕРНІВЦІ (Буковина). — Румунський часопис „Кредінца" подає, що міністерство освіти звільнило з учительських посад 16 українських учителів зі сторожинецького повіту, а 8 з чернівецького. Часопис додає, що вчителям доказано, що вони робили „ірредентистичну пропаганду" в північній Буковині. За оте вороже становище супроти держави і румунського народу звільнено їх з посад з тим, що відмовлено їм навіть платні за той місяць, у якім їх звільнено зі служби. Між суспендованими вчителями є бувший посол Андріящук, що має ордер „Корону Румунії", і бувший підревізор Алексевич. Обидва вони є членами румунської нац.-цараністичної партії. Друга румунська газета, „Глясул", згадуючи про це усунення українських учителів зі служби, пише дослівно таке:

„Звільнення 24 учителів-Українців треба вважати за високопатріотичний акт міністерства освіти". А далі додає: „До льояльности української меншини ми ніколи не мали великого довіря".

ВКІНЦІ ДОПУСТИЛИ ДО ТАБОРІВ ХОЧ ДУХОВНИКА.

ЛЬВІВ. — По довгих заходах вдалося вкінці дістати дозвіл на виїзд вязничного капеляна, укр. греко-кат. капеляна, о. д-ра Осипа Кладочного, до Берези Картуської, щоби там відвідати інтернованих Українців. Міністерство внутрішніх справ дало дозвіл капелянови тільки на одноднвений побут у таборі інтернованих, і то тільки для виконання душпастирських обовязків.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА БІЛЯ ТЕРЕБОВЛІ.

ТЕРЕБОВЛЯ (Галичина). — Повідомляють з містечка Янів, що там вибухла велика пожежа. Впродовж 3 годин згоріло 60 домів. Сотки людей кочують під голим небом.

ЗАПОВІДАЮТЬ СОЦІЯЛІЗАЦІЮ.

САВТПОРТ (Англія). — Партія Праці заповідає, що коли при найближчих виборах здобуде парляментарну більшість і тимсамим прийде до влади в державі, переведе соціялізацію промислу, землі, транспорту і банків, перебираючи від приватних власників те все на власність держави і під державну контролю.

Та разом з тим робітничі провідники заявляють, що хоч як радикально це виглядає, то зміни будуть переведені консервативними методами і по парляментарному.

НІМЦІ ВИДАЛИ КНИЖКУ ПРОТИ НІМЦІВ.

ВІДЕНЬ (Австрія). — Вже появилися перші примірники „Брунатної книжки", виданої австрійським урядом, який виказує, що австрійські наці одержували всяку поміч від Німеччини, котра на всі лади намагалася знищити австрійську незалежність і довести до злиття двох німецьких держав в одну цілість.

УЧАТЬ ЖИДІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.

АМСТЕРДАМ (Голяндія). — Відкрито жидівську кольонію над озером Зуідер, де призначено жидівським утікачам з Німеччини на протяг 10 років 175 акрів землі для науки сільського господарства. Ті, що покінчать там хліборобські курси, підуть до Палестини чи інших країв, де будуть займатися хліборобством.

ВИНАЙДЕМО ЩОСЬ ВИЩОГО ВІД РАДУ.

ЛОНДОН (Англія). — Мадам Ірина Кюрі Жоліо, дочка померлої мадам Кюрі, представила разом зі своїм чоловіком Міжнародньому Зїздови Лікарів нові досліди на полі раду. Вона доказувала, що вже в короткім часі буде можна продукувати штучний рад, далеко сильніший від природнього, який буде великою користю для медицини і практичного вжитку. Вона казала далі, що хемічні досліди поступили тепер так далеко, що винаходять таке, про що давні альхеміки навіть не мріяли. Бо вони шукали тільки способу, якби олово перемінити в золото, а теперішні хеміки з існуючих первнів продукують нові, такі, які в природі тепер не існують. Тільки підтверджують думку, що ті нові первні таки колись в природі існували.

ДИПЛЬОМАТИ І ЖОВНІРИ.

ПАРИЖ (Франція). — Дипльомати осягають теж великі побіди, ось такі як та, яку осягнули французькі війська під Марною. Таке казав французький міністер справ заграничних, Барту, коли відслонювано памяткову таблицю, присвячену Теофілеви Делькасе, французькому міністрови заграничних справ перед часів світової війни. Якби не дипльоматичний хист Делькасе, говорив Барту, то ніколи Англія не булоб станула по стороні Франції й Італія не була би покинула Австрії. Значиться, коли на полі битви маршал Жофр осягнув побіду, то ту побіду підготовив на дипльоматичнім полі Делькасе.

Разом з тим Барту дав вираз тому, що Франція завдячує свою побіду алянтам.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holiday at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Friday's issue (with Ukrainian Weekly):		Число з пятниці (з англійською частю):	
One year	$ 2.00	На рік	$ 2.00
Six months	$ 1.25	На пів року	$ 1.25
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346. JERSEY CITY, N. J.

КІНЕЦЬ ДІЛО ХВАЛИТЬ

Найбільша, найбагатша, найсолідніша, найсвідоміша народня українська установа в Америці — це Український Народний Союз. Таке звикли ми чути при ріжних нагодах, в приватних розмовах і на публичних виступах. Таке вичитували ми і в українській пресі, тут в Америці й там у старім краю. Дотого й самі віримо, що воно так дійсно є.

У. Н. Союз є духовою власністю цілої нашої іміграції. Всі добре знаємо, що дух У. Н. Союза і його органу відбив на американській Україні свою печать. І хто дорожить нашою будуччиною в Америці, хто хоче добувати звідси дальшу поміч Рідному Краєви, той мусить бажати собі, щоби печать Союзового духа не стерлася, та щоб наше молоде покоління жило далі тим духом. А застановляючись над тим, прийдемо до простого висновку, що це може статися тільки тоді, як втягнемо молодь до Союза й дамо їй нагоду перенятися тим духом.

Ювилейна Кампанія, яку У. Н. Союз розписав зприводу свого 40-літнього ювилею, мала й має саме на цілі приєднати бодай частину тої молоді до нашої організації. Ми були і є свідомі того, що переживаємо дуже критичні часи великої депресії, та що в тих часах безробіття годі буде знайти серед молоді дуже велике число таких, що зможуть оплачувати навіть невеликі вкладки. Всежтаки, беручи під увагу всі перешкоди, ми думаємо, що при трохи більшім завзяттю можна в однім році придбати для Союза 5,000 нових членів. Бо якби тільки ті батьки, що вже є в У. Н. Союзі, й що працюють, вписали до Союза свої діти, то наша Ювилейна Кампанія увінчаласяб великим успіхом. Та того досі не було. Тому це повинно статися тепер, при кінці кампанії.

У тих критичних часах ми виказали, що дійсно дбаємо про своїх членів. Ми рішилися проти води плисти і перевести реформу, не зважаючи на атаки, звернені проти нас. А тепер уже сліпий може добачити, що тою реформою ми вратували тисячам безробітних членів членство в організації. Ми здержали відпадування членів, а крім того придбали у цім році досі 1,340 нових членів. І це є успіх. Але ніхто з нас не може бути з нього задоволений. Тому вся наша енергія мусить бути тепер звернена на те, щоби в тих останніх місцях Ювилейної Кампанії ми осягнули хоч приблизно те, що повинні осягнути. Ще є доволі часу, щоб доконати цього. Ґрунт до цього підготовлений. Ювилейні свята дали десяткам тисяч нагоду пізнати ближче цілі нашої організації і її величезні осяги на протязі 40-літньої діяльности. Треба тільки тепер це все скапіталізувати. А як це станеться, то кінець року буде великою побідою української ідеї.

ЯПОНСЬКИЙ ІМПЕРІЯЛІЗМ, АБО „ЖОВТА НЕБЕЗПЕКА"

(За німецькими відомостями).

Слова „жовта небезпека" викувано в Німеччині. Цими словами грався в своїх промовах бувший німецький цісар Вільгельм II. Російський фільософ Владімір Соловйов у своїх кінцесвітніх прочуваннях бачив у всемонґольстві („панмонґолізм") загрозу для білої раси та для европейської культури. Зокрема невеселу будучність віщував Соловйов для Росії, яка мусілаб, на його думку, перша впасти під навалою жовтого панмонґолізму:

„О Русь, забудь билую славу...
І жолтим детям на забаву
Дани клочкі твоїх знамьон".

(Росіє, забудь про бувалу славу...
І жовтим дітям на забаву
Дали мматки твоїх прапорів).

Росіяни і західня Европа ждали з Далекого Сходу військової навали. Декому ввижались орди Джінґіз Хана й Тамерляна, що насунуть зі Сходу і зметуть перед собою культуру білої раси. Нікому не приходило в голову, що на Далекому Сході протягом трох десятиліть 20-го віку виросте великодержава, яка буде мірятися з „білими діяволами" не тільки силою зброї, але й на полі господарської конкуренції.

Дивовижний факт! Західня Европа й Америка, задивлені в большевицькі „пятирічки", від яких чекали страшного погрому світового промислу й торговлі, „проґавили" **японську пятирічку,** що здійснена була без шуму й галасу, але солідно й успішно. Пригадаймо тільки, що писав Американець Нікербокер про „червону торговлю", що „загрожує", мовляв, капіталістичному світови. Ще не висохла фарба на його книжках про московську „червону небезпеку", як на світових ринках зявилася **жовта торговля,** вже як реальна загроза для промислу й торговлі в цілім світі. Країна Сходячого Сонця дає бій промислови й торговлі білої раси не на вульканічних верховинах Манджурії, а на їх власній території. Дешеві японські товари йдуть до европейських кольоній в Азії та в Африці і до самих метрополій. Жартуни кажуть, що незабаром у Франції будуть продавати шампанське вино японського виробу, в Чехії буде пільзненське пиво японської марки, а шведська сталь буде мати на собі знак "Made in Japan".

Як могла Японія не на словах, а на ділі „дігнати й перегнати" країни індустріяльного капіталізму? На те склалося кілька причин.

Перша причина була та, що Японці почали розбудовувати свою індустрію недавно. Вони могли взяти наймодерніші машини і могли вжити найраціональніших метод виробництва. Цим способом Японці можуть виробляти дешевші товари і якістю не гірші від товарів европейських та американських. Здешевлює японські товари ще й та обставина, що японський робітник задовольняється такою малою платнею, якої нема ніде в країнах білого пролетаріяту.

Японський уряд пляново піддержує вивіз японських товарів з Японії за кордон. Для улекшення конкуренції з чужими державами Японія знищила вартість своєї валюти на дві третини ще 1931 року. Японський уряд не жалує грошей на піддержку своєї промисловости. Фактично японська загранична політика стоїть на послугах японського промислу й торговлі. Японський уряд шукає нових територій для японської індустрії. Похід Японців на Манджурію має головну причину в тім, що ця країна багата на сирівці (залізо, вугля), яких Японці не мають на своїх островах.

Захопивши Манджурію, Японія почала свою індустріялізацію дуже прискореним темпом. Як швидко зростає японська промисловість, можемо бачити з деяких чисел. Так року 1931 Японія добула сирівців 1.41 міліона тон, а 1933 р. 2.03 міліона тон. В тім самім часі виріб сталевих товарів зріс з 1.52 міліона тон на 2.46 міл. тон. Японія творить свою велику хемічну індустрію, зокрема продукцію фарб. Нарешті Японці почали виробляти недавно автомобілі. Їх ціна вдвоє менша, як ціна авт на світових ринках. Японія вивезла протягом перших пятьох місяців 1934 р. понад 1 біліон ярдів бавовняних виробів і так перевищила анґлійський експорт. Шаленим темпом росте індустрія штучного шовку. 1932 р. за перше півріче вироблено в Японії 13.2 міліона кільоґрамів штучного шовку, 1933 р. за той самий час — 18.2 міліона кґ., 1934 р. — 29.5 міл. кґ.

Японія побиває своїх конкурентів на полі індустрії й торговлі **без війни.**

Але не треба забувати, що закордонний експорт є питанням життя і смерти міліонів японського народу. Людність Японії дуже швидко зростає. Вона не може вижити на тісній японській землі. Отже в цих обставинах ціла японська нація, вразі перешкод японському експортови з боку чужих держав, піде на пролом: схоче силою заволодіти ринками для продажі своїх товарів. Покищо Японія має діло з слабшими противниками — Китаєм та Росією, яким диктує свою волю в Азії. Але може прийти черга й до сильніших суперників Японії на азійськім континенті. Недармож у Японії дуже улюблені кличі: Азія для Азійців. Себто в першій мірі для Японії.

І. Д.

СЛУХАЙТЕ, ГОВОРЯТЬ СЕЛА!

(Голос з Підкарпаття).

Я старий чоловік і переживав у свому життю багато всякої всячини. Але признаюся отверто, що такого утиску, тиранії й упокорення я ніколи й ніде не зазнав, від коли жию.

Лежу тяжко хорий від трох місяців. Дня 17. серпня ц. р. рано впадає неєподівано до моєї хижі якась невідома особа і без слова поздоровлення загойкала: "Vy jste Jurko Ostapčuk?" „Ні — кажу, я є Яцко Остапчук". "Ukažte mi, co zde máte!" і з тими словами отворив сусідню кімнату. Коло мене не було нікого більше, тільки якийсь селянин страбичівський, який звичайно ходить по селі з екзекуторами визирав крадьком зза дверей кухні. „А що ви тут хочете?" запитав я того панка. „Що це має бути: який напад, чи що?" — "Jen vy vstaňte a ukažte mi co zde máte. Proč ne platíte sázalik?" Притім сів собі на кріслі в капелюсі та так, що обернувся до мене задом. Розуміється, що це мене привело до лютости, тимбільше, що я в хоробі. „Чоловіче— кажу — бачиш, що я хорий, лежу вже три місяці і як би я мав силу встати то перше всього я би мусів вхопити щось у руки, щоб тебе прогнати з хати за це, що не вмієш з людьми обходитися по людськи". "Ne budete mně učit, jak se mám chowat. A řekněte mi, platíte nebo ne?" „Заплатив — кажу я — 900 кор., то заплачу ще й тих недоплачених 600 кор. Лиш трошки почекайте. Може щось продам. А може податковий уряд повірить мені, що — бачите, що я погорів". "To mi stejně". Ледви якось увільнили мене від того чоловіка мій син і дочка, котрі увійшли до хати і заперли двері. Екзекутор не хотів сперш у з ними й слова говорити, але коли вони сказали, що не дадуть мене нападати, бо я хорий, тоді вони з ним погодилися, що справу полагодять до восьмох днів. Але екзекутор не чекав до восьмох днів. Це ділялося 17. VIII., а вже 23. VIII. знов зявився і напав на мене: "Proč jste dosud ne zaplatil?" „Маємо час до завтра. Нині син поїхав до Мукачева. Може дістане гроші, або продасть останнє зерно, бо хібаж невідомо вам, який був у нас сього року урожай?" "Kde jsou vaše koně?" „Пішли на камінь до дружества". "To mi stejně. Mám zde zapsanou krávu, a beru ji." — „Того не смієте робити. Корова не моя, а синова. Моя здохла в минулім році. Спитайтеся, кого хочете". Екзекутор, не зважаючи на просьби й на представлення домашньої челяди, відвів корову до старости. По полудні прийшов син і сказав, що завтра будуть гроші, а може ще й нині десь дістане, але корова є його, й екзекутор не мав права її брати. Але екзекутор не тільки що корови не випустив, але ще й раптово зявився в дворі й неспостережено вихопив ключ із сипанця і відійшов, кажучи, що завтра приде з возом і забере у мене 19 метрів зерна на рахунок податкової залеглости. Щастя хотіло, що того дня вечером я вже дістав гроші, щоб заплатити податок.

На другий день міг я вже вирівнятися з екзекутором. Раненько того дня вислав я дочку до податкового уряду, щоби представила цілу справу, що склалася з екзекутором. Контрольор податково уряду дав їй листа, що екзекутор не сміє забирати зерна, коли будуть заплачені гроші. Стрінула його на стації в Мукачеві і показала листа. "To pro mně ne platí. Co mi kontrolor nebo ředitel, — mám svoje předpisy, a vím co mám dělat. Když budu chtít to vám ne zůstane ani jedno jítro vaši půdy!" Притягнув до мене у двір великий транспортовий віз з порожніми міхами, щоби зерно забирати. Син заплатив йому 600 К. +126=726. Але він домагався ще 160 К. за віз і за страту часу. Син не хотів на це згодитися, переконуючи екзекутора тим, що той був дав термін платити до восьмох днів та й тим, що обіцяв екзекутовови вчора, що на нині гроші будуть і слова додержав. Екзекутор на це не зважав, отворив собі сипанець (який учора сам замкнув) і зачав набирати зерно. Син видів, що нема ради. Знав, що не зостанеться пшениці ані на життя ані на насіння і змушений був дати стільки, скільки хотів екзекутор.

Цією дорогою звертаюся до Краєвої Фінансової Дирекції в Ужгороді, щоб перевела ревізію моїх маєткових відносин для ствердження, що висота податку визначена мені Фін. Дирекцією в Мукачеві зависока і неоправдана ніякими законними нормами. Підписаний видить у тім тенденцію — довести його до цілковитого матеріяльного знищення.

Звертався я до філії дирекції в Мукачеві в грудні 1932 з просьбою про відписання мені податків з огляду на неврожай і велике задовження. Що тимсамим я переплачував податок у минулих роках. Подав документальні докази того задовження. Два роки минає, а замісць відпвіди й відписання податків, маю екзекутора. В додатку до того всього 27. червня вогонь знищив мені найважніший господарський будинок і стодолу. Будинки не були асекуровані через грошеві недостачі. Моя дружина звернулася з просьбою до міністерства земледільсдва про підмогу, а до мін. фінансів про пільги податкові. Але чи можу я мати яку надію з тої сторони, коли жандармерія представляє мене як нельояльного і підозрілого, а опінія інших владних органів є проти мене. Вже два місяці як я погорів та жандармерія ані не вважала досі за відповідне запитати мене, чи не маю кого в підозрінню, хто міг мене підпалити. Я нарікаю на свою біду, а злочинець свобідно собі по світі ходить і сміється з мого нещастя.

Яцко Остапчук.

— Чи ви вірите в вільну й непримушену волю?
— Відколи я жонатий, не вірю!

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ЛЕКЦІЯ ПРО ОБЕЗПЕЧЕННЯ.

З приводу катастрофи пожару, котрого жертвою впав корабель „Моро Кесл", виходить на денне світло, що корабель був обезпечений на суму 4,200,000 долярів.

Це нам показує, як люди, котрі навіть не припускають такої трагедії, як отсе трапилася „Моро Кеслови", забезпечуються на всякий випадок.

Що сказати про людину, котра знає, що вона мусить умерти, а не обезпечує своєї родини на цей певний випадок?

ХТО МОЖЕ ОБЕЗПЕЧИТИ НА ВЕЛИКУ СУМУ?

Рівночасно з тою вісткою подають ґазети теж, що на цю загальну суму $4,200.000 зложилося багато асекураційних підприємств. Коло одної третини обезпечення поносять анґлійські асекураційні підприємства, а з тих найбільше широко в світі відома з морського обезпечення фірма Лойда. Велику пайку обезпечення підписав синдикат американських асекурацій. Разом за цю суму обезпечення відповідає 71 асекураційних фірм.

Так люди дивляться за тим, щоби на випадок нещастя певно дістати назад свої витрати.

ОБЕЗПЕЧЕННЯ Й ПЕВНІСТЬ.

Це нас наводить на питання безпеченства в забезпеченню. Про цю справу вийшла недавно окрема книжка. Написав її Л. Сет Шмитмен, а має вона наголовок: **How safe is life insurance?**

У книжці є подані цікаві факти. Каже він, що Американці це найбільше обезпечений нарід у світі. В Америці обезпечених є найменше 65 міліонів людей. Американці видають річно на асекурацію 5 міліярдів долярів, а сума зобовязань щодо обезечення виносить коло 100 міліярдів.

Рівнобіжно з таким поширенням асекурації автор знаходить в Американців повну байдужність до питання безпечности обезпечення. Тому він і пише спеціяльну книжку на 256 сторін, щоби переконати Американців, що не досить обезпечитись, але треба обезпечитись у товаристві, яке певно виповнить у цілости зобовязання, яке воно взяло супроти обезпеченого.

Він радить обезпеченим, щоби вони добре дивилися за господаркою фондами, яку провадить обезпечальне товариство, а не вірили наслiпо, що товариство їм якось уже обезпечення виплатить.

Він каже обезпеченим: Перестаньте вже хоч ви, дозрілі люди, вірити в святого Николая.

ОБЕЗПЕЧЕННЯ Й КОШТИ.

Підприємства, що обезпечують автомобілістів проти відповідальности за випадки, постановили обнижити кошт обезпечення для автомобілістів у нюйорськім стейті.

Причина обниження коштів обезпечення автомобілістів у тому, що за останні часи в нюйорськім стейті зменшилося число випадків. Як випадків було більше, то обезпечення коштувало дорожче. Як їх стало менше, обезпечення подешевіло.

На тій самій основі, обезпечення в околиці, де випадків є багато, коштує більше, як в околицях, де випадків менше.

Подібно мається справа з обезпеченнямм людини, що працює при небезпечній роботі, приміром гальмувача, коштує дорожче, ніж обезпечення людини, що належить до безпечної професії, приміром священика.

Володимир Левицький, У. С. С.

В „СОЮЗНИЦЬКИХ" ТАБОРАХ ДЛЯ ПОЛОНЕНИХ ТА ІНТЕРНОВАНИХ

(15)

Українці, Поляки і Жиди є суверенними народами в державі. Останні творять національну меншість. Законодатною владою є Державна Рада, до якої вибирають членів у трох національних куріях, числом пропорціонально для кожної нації. Кожна нація має власні школи. Державною мовою є українська; приватну кореспонденцію можна провадити мовою українською, польською й жидівською. Кожний горожанин має право одержати відповідь мовою, якою зробив прохання. Галицькими горожанами є ці особи, що мешкали у східній Галичині перед днем 1. листопада 1918 року.

Головою Республики є президент і його два заступники — віцепрезиденти, вибирані пятихвосткою виборчої системи. Президентом мусить бути Українець, а віцепрезидентами Поляк і Жид. Всі віроісповідання мають повну релігійну автономію. До менту вибрання Державної Ради проектується утворення тимчасової комісії зпоміж суверенних народів та представників великих держав. Ця комісія буде тимчасом правити східньою Галичиною.

Як видно, наші верхи далі провадять відрубну політику. Ця незгода може принести користь тільки наїзникам наших земель. Коли зважити, що на Великій Україні т. зв. українські большевики — яничари — голосять цілому світови, що вони є одинокі Українці,— далі — Закарпаття має умову з Чехами — так ото маємо тепер чотири України! Бо „урядів" та „представників" є ще більше!

30. V. До нас приїхав бандурист Щербина й давав вечором концерт, який був надто монотонний, бо він сам своєю грою заповнив більшість програми. На Україні чув я кращих бандуристів.

1. VI. Вечором велика буря з градом та громами. Вчора прийшов новий розпорядок, що згідно з ухвалою ради польських міністрів рішено приступити до ліквідації таборів інтернованих та полонених. Це відносилося до нас та Москалів. В звязку з цим зарядженням дає польське довудзтво термінові та безтермінові відпустки до родини або знакомих.

2. VI. На дворі знову велика спека. На днях має відбутися дивізійне свято, а саме—друга річниця її формування 1919—1921 р. Обіцяють, що з тої нагоди має приїхати головний отаман, одначе воно ледви справдиться. Тому, що настрій серед козацтва дуже пригноблений, дуриться їх ріжними обіцянками. Та це все до якогось часу вистане.

7. VI. Підготування до концерту-балю в повному ході. Кожний з комітетових має безліч праці, бо серед таборових умовин створити щось з нічого — це немала штука. До того запрошена вибрана публика з міста. особливо багаті Німці-фабриканти. Ці розїдять обильний буфет.

11. VI. Концерт-баль вдався дуже гарно. Вдоволена з програми й забави публика розходиться рано домів. Зате ми не чуємося від праці для цього вечора.

13. VI. Великі дощі. Селянське збіже злягло на пні. Також у Німеччині й Австрії великі гради.

28. VI. В таборах почалася страшна дизерція, особливо до Німеччини та до Чехії. Від нас втекло досі 250 людей, з чого зловлено всього пятьох. Щодень все більш і більш табор деморалізується. Одержані річи продають козаки за безцін на тютюн. Інші проворніші заробляють гарні гроші на перепачковуванні тютюну знад балтійського моря до таборів, де виробляють папіроси.

Доброї надії на завтра щораз то менше. Багато старшин ходить безнадійно, з тупим поглядом умового здивачіння довкола поодиноких бараків та глядить німо в землю. Якщо такий стан довше потреває, буде велике число варіятів. Відважніші та ті, що заховали ще крихітку енерґії, їдуть на повстання на Україну, одначе дають вони мало вісток звідтіля, що там роблять. Втеча з табору змагається з кожним днем. Тепер втікає денно 10—18 людей. Деякі слабодухи їдуть до Варшави, до большевицького консуля та прохають дозволу на поворот домів. Що їх там чекає — це знаємо. Підземелля та стіна з рук жидо-московських опричників. Страшна й незавидна доля чекає також тих, які остануться на ласці-неласці „союзників" та стануть наймитами-попихачами польських дідичів. Так сумно й лячно кінчаться славні дні наших геройських змагань за волю України.

(Дальше буде).

Пятилітня Марійка (до мами, після того, як батько вибив її): Мамо, чому то так нема, щоби діти могли брати розвід із татом?

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЛЕТУНСЬКА СПРАВА.

Недавно читав я статтю п. С. Фіка про сміливу думку українського летуна, п. Петра Туліловича з Нюарку, Н. Дж., перелетіти через Атлянтійський океан на Україну.

Плян цей, на першу думку, незвичайно захоплюючий, бож не було ще Українця, який перелетів би океан, хоч були вже Поляки, Москалі, Литовці та інші, які доконали цього, або пробували доконати. Чейже, мовляв, українська еміграція повинна також здобутися на героя, який „показав би" світови, хто то є Україниці.

Та є багато таких людей, які під сучасну пору цією думкою не переймаються. Тому треба цій справі приглянутися з реального боку.

Нас інтересують питання: яку моральну, пропаґандивну, чи яку іншу користь принесе Українцям такий перелет через океан? — І друге: якого матеріяльного і фахового вкладу такий перелет вимагає?

Перший, що кілька літ тому перелетів через Атлянтик до Европи, був Американець, полк. Ч. Линдберґ. Він перший в історії людства доконав цього великого чину й за це стався героєм цілого світа та божищем летунських ентузіястів. По його перелеті наступив період вдалих і невдалих, нераз траґічних, перелетів, як з европейського так і з американського боку. Ці лети були тоді незвичайно популярними, а преса писала про них як про епохального значіння події. Це були речі нечувані.

Гось, колиб тоді українська еіграція в Америці була спромоглася видати зпоміж себе сміливого летуна та післати його в лет через океан на Україну, то булаб доконала великого діла. Тоді такий чин був би не лише могутньо розголосив українське імя, але також був би викликав великий підйом духа і в наших братів на рідних землях. Одним словом — такий лет був би приніс тоді незвичайно корисні наслідки для української справи.

Але тепер? — Якуж користь принесе Українцям такий перелет? —Ніяку. Такі перелети під сучасну пору нікого не інтересують, бо перестали вони бути чимсь новим та великим. Преса тепер присвячує їм заледви кілька рядків на своїх сторінках. Коли хтось не вірить, хай за тими справами слідкує, а переконається. Такі лети тепер часто мають зовсім іншу вартість: вони мають на меті студії можливостей аеронавтичної комунікації між Америкою й Европою. Але чейже не нам тепер такі студії переводити!

Самий перелет, навіть удалий, нічого світови не „покаже". Бо що властиво побачать у ньому чужинці: вчинок одиниці? — Чейже цей учинок говоритиме дещо про самого летуна, але нічого про вартости української нації як цілости. Такий лет репрезентував би хіба самого себе та це українське летунство, якого ще нема.

Здаємо собі справу й з того, що підготовка та реалізація такого перелету малаб потягнути за собою **найменше $25,000** (двацять пять тисяч долярів) грошевих видатків. Знаємо з цілою певністю й це, що ті гроші малоб зложити українське громадянство.

Тепер відповіджмо на питання: чи може український нарід, що по всіх усюдах переживає таке страшне лихоліття, не маючи подостатком засобів на розвязку своїх найпекучіших проблем, позволити собі на таку екстраваґанцію, — на фінансування через-океанського перелету, який, як уже вище сказано, не представлятиме тепер для нас ніякої особливої вартости? — Відповідь на це одна: Ні!

Чиж буде це підйомом для наших братів у краю, коли ми в час їхніх матеріяльних страждань вишлемо когось з нас в перелет через океан? Чи це додасть їм отухи, коли за тим не буде жадної, хочби найменшої реальної, зорґанізованої летунської сили? — На це теж одна відповідь: Ні!

До цього треба додати й це, що до перелету через океан треба теж великого фахового знання, щоби такі перелети не кінчилися траґедією, або сміховиною, як ось перелет Поляків Адамовичів, які при кінці своєї дороги сіли в німецьку бараболю.

Думка летіти через Атлянтик нібито має одну додатню рису, а саме: посилення руху за розбудову українського летунства, яке є пекучою сучасною проблемою українського народу. Але це лише на сповид. Бо коли вже мова про таку важливу для нас проблему, як летунство, то солідні основи його не лежать на шляху через-атлянтійського лету. Навпаки, на цьому шляху якраз лежить певна заглада цієї справи. На випадок невдалого лету всякі спроби еміграції, опісля розбудовувати українське летунство, скінчилисяб фяском.

Летунство є дуже важливою технічною ділянкою нової доби й до розбудови його український нарід не має під окупантами найменшої спроможности. Будуча війна, це буде війна в повітрі й увесь світ у першу чергу дбає про розбудову свойого летунства. Колиж зважимо, що займанці-вороги за всяку ціну не допускають Українців до летунських шкіл, і що, з тої причини, з хвилею зриву Українці не будуть мати ніяких повітряних сил, що навіть з хвилею повстання української держави не буде кому розвинути того летунства, як військового так теж комерційного, тоді щойно бачимо, скільки для тієї справи **треба й можна** робити на еміґрації.

Замісць непотрібно видавати $25,000 на безвартісний через-океанський лет, ці гроші треба зужиткувати на реальну, основну працю над виплеканням більшого числа українських летунів тут на еміґрації. З олівцем у руках я обчислив, що за $25,000 можна ось скільки зробити: купити 5 нових літаків, легкого типу, влаштувати бодай два летунські літні табори на полі та перевести бодай 7 теоретичних курсів летунства, заанґажувавши на вчителів найкращі фахові сили.

В останніх часах деякі групи Українців в Америці заговорили про військовий вишкіл нашої еміґрації, як підготовку зриву на рідних землях. Я вважаю, що коли вже говориться про підготовку людського матеріялу тут на еміґрації для будучої української армії, то треба дуже пильну увагу звернути на це, якого саме роду людський матеріял ми повинні тут підготовляти. Бо коли хто має на думці підготовку звичайних жовнірів, або хочби навіть людей з підстаршинським військовим знанням, то це не буде ніяка підготовка. Подумаймо лише, скільки то Українців служить у польській та російській армії; вони служать там по кілька літ і краще на жовнірів там вивчаться, ніж ми це маємо змогу тут зробити. На випадок зриву на самих рідних землях знайдеться досить людського матеріялу, і то не зле вишколеного, для армії й не треба буде його імпортувати з Америки, — коби лише була для нього зброя та амуніція. Можемо вправді вести старшинські вишкільні курси якщо на це у нас знайдеться відповідний людський елемент та, в першу чергу, можність практичного вишколення його, **і то вишколення в нашому дусі.**

Дійську й одиноко вартісну підготовку людей для будучого зриву на Україні ми будемо робити тут в Америці тоді, коли будемо вишколювати українських техніків і механіків, а в першу чергу українських летунів, яких найбільше українській армії буде потрібно.

Можливим є вишколити тут кількадесять, а то й кількасот українських летунів, які, з хвилею заіснування української армії, можуть відограти навіть дуже важливу ролю як перші інструктори українського летунства. Тому на полі летунства мусимо вести якнайбільше посильну працю.

Відбігаючи від пляну через-атлянтійського перелету, хочу тепер звернути увагу українського громадянства на це, що працю над розбудовою українського летунства вже ведеться, а веде її, між іншими, й Організація Державного Відродження України (О.Д.В.У.). В тій цілі О.Д.В.У. заложила з початком травня б. р. в Ню Йорку **„Летунську Школу О. Д. В. У.",** в якій вчаться кільканацять учнів та в якій викладають знамениті, дійсно фахові та інжинірські сили. Про неї всі вже читали в пресі.

Коли наше громадянство починає розуміти вагу і потребу розбудови українського летунства, тоді воно повинно подбати про це, щоб летунську Школу ОДВУ забезпечити потрібними їй засобами до правильного розвитку та навіть поширити її філії й на інші міста.

Це стільки про проблему українського летунства. Його будучінеть і слава лежить не на шляху невчасного через-атлянтійського перелету, але на шляху систематичної, основної праці, праці від низів, праці такої, яку започаткувала й веде тепер також Летунська школа ОДВУ в Ню Йорку.

Іван Кібало,
учень Лет. Школи ОДВУ
в Ню Йорку.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

МУСИМО ВИБУДУВАТИ НАШ МУЗЕЙ.

Вже другий рік доходить від того часу, як розпочалася в Празі збірка для вибудування Музею Визвольної Боротьби України. Коли взяти на увагу скромні розміри задуманої будови, то стає навіть соромно за той час, що потребує наш нарід, щоб зібрати суму на таку будівлю. А в нас саме в останнім часі стільки говориться й пишеться про потребу плекання культу поляглих, державних традицій, традицій визвольної боротьби. Невже сила тих гарних, сказаних або написаних слів не в стані перемінитися в діло, в чин, навіть і в невеликій формі двоповерхової камяниці? Невже документом українського хисту здійснювати сказане мають служити дві стіни, на які протягом майже двох літ вистарчила жертвенність українського громадянства?

Краще й не берімось до порівнання, скільки за той час зроблено для пошанування національної традиції іншими народами, хоч би й сусідніми. А їм чейже не загрожує денаціоналізація, їм нема необхідности змагати до чогось; вони мусять лише затримувати вже набуте. Невже й історія останнього великого зриву української нації в будуччині писатиметься по чужих джерелах та архівах, бо свої, як і досі, будуть знищені, лише цим разом не тільки ворожою рукою а й байдужністю власною? Скільки говориться про потребу консолідації нашого народу, злиття його в моноліт. Чи не зріс моноліт сучасної Італії на безлічі „Музеїв Відродження", що їх має кожне італійське місто й де з пієтизмом переховується кожен клапоть якоїсь червоної сорочки ґарібальдійців, або інші національні святощі? А брунатні леґіони Гітлера! Чиж не зросла їхня непохитна віра в Німеччину, її покликання, її величність та тій великанській сіті провінціональних музеїв, що переховують все німецьке даної околиці, від якоїнебудь защіпки ґерманського плаща й до сірих шинелів та пробитих шоломів співбойовників Гінденбурґа. А француська молодь з дитинства звикала здіймати шапку при вході, де кустос пояснював, показуючи на довгий ряд скляних посудин, наповнених побурілою золою: „Ось рештки прапорів наших полків, котрі француські вояки палили при здачі фортець ворогови!" Серії такого попелу з 1870—71 рр. — чиж не вони виплекали дух „реванжу" — Клеманса, Пуанкаре, Фаша? Дух „реванжу", відплати, охоти до дальшої боротьби, небажання признати себе переможеною!

Чи маємо признавати себе переможеними ми? Чи має нам забракнути охоти до дальшої боротьби? І в нас є свої збережені уніформи, реліквії наших великих людей, прапори. Це є наше національне майно, в наших руках зібране. Дати йому загинути — чиж не буде це зовнішньою маніфестацією нашої безсильности, резиґнації, нашої відмови від дальших змагань? Ні, не сміємо допустити до цього; мусимо вибудувати наш Музей, як живий палядій нашої минулої боротьби, як запоруку нашого бажання до дальших змагань у майбутньому, як наочну відповідь нащадкам на траґічне поставлене нам предками питання:

„За що ми бились з Москалями,
„За що ми різались з Ляхами,
„За що скородили списами
„Татарські ребра?

Д-р Мигма.

— Я хотів би мати пять тисяч долярів... довгу!
— Що ти — збожеволів?!
— Ні, лише я маю десять тисяч довгу!

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ДОСЛІДИ НАД МІТОҐЕНЕТИЧНИМИ ПРОМІНЯМИ.

(УП) Вже від кількох літ займаються лікарі і фізики питанням, чи людське тіло висилає в окруження які невидимі проміні, чи ні. Проміні ці названо мітоґенетичними, цебто такими, що сприяють ростови клітин живого тіла. Першим, який заговорив про існування таких промінів, був московський професор Ґурвіч. Як усяку вістку з Москви, так і ту принято з великою резервою в науковому світі.

Ґурвіч твердив, що йому вдалось було встановити експериментально і доказати теоретично про існування таких промінів. Мали це бути проміні ультрафіолєтні з довжиною хвиль 0.0002 мм. Своїм діланням на якесь орґанічне тіло проміні ці прискорювали поділ клітинок, або простіше кажучи, сприяли ростови орґанічного тіла. Ґурвічови навіть вдавались експериментальні спроби зі зрізаною цибулею.

Така вістка заворушила була вчених усього світа. Багато їх було взялось за експерименти, які в суті річи не довели до точного встановлення таких промінів, але зате дали інші позитивні наслідки. Через це сконструовано деякі технічні апарати до міряння промінів. Професор Ґайґер з Марбурґу зладив спеціяльний апарат до міряння квантів світла. Апарат той є такий чуткий, що реаґує вже на відблиск цигарки в ночі на віддаль 5 кільометрів. Не зважаючи на ті всі протидокази, Ґурвіч твердив, що промінні існують і що він експериментально знайшов їх зі своїми асистентами.

Зате противники Ґурвіча знаходили все в його експериментах помилки. Спробовано витворити такі проміні штучно, одначе ділання ними на живі тіла не дало бажаних наслідків.

Недавно відбувся в місті Цюріх у Швайцарії зїзд радіольоґів цілого світа. На тому конґресі хотіли вчені вияснити остаточно справу тих промінів, одначе сам винахідник Ґурвіч з невідомих причин не міг явитись на конґрес і справа відпала.

Тепер ведеться в тому напрямку робота в берлінському інституті для досліду промінів, який є одиноким і найкращим в цілому світі. Професор Фрідріх, авторитет на тому полі, задумує провести спільно з московськими, голяндськими та американськими вченими відповідні експерименти для вияснення тої справи. Ввесь світ, а передовсім медицина, очікує висліду тих експериментів з нетерпеливістю.

Значіння такого відкриття булоб надзвичайно велике, бо це далоб змогу вглянути ближче в тайну росту орґанічних тіл, що в свою чергу булоб одним кроком вперед до розкриття тайни самого життя. Для практичної медицини таке відкриття булоб важне тим, що по роді промінів можнаб було краще пізнати стан і природу поодиноких тканок живого тіла, а в слід за тим вразі хороби видати найкращу діягнозу. Деякі експериментатори твердять, що кров хорого на рака чоловіка не висилає промінів. З того виходилоб, що хорі клітини взагалі не висилають промінів в окруження, зглядно, що брак промінів означає смерть, чи краще відумирання клітин.

Для людини необізнаної блище з біольоґією та медициною, буде все це виглядати надто фантастичним, коли в дійсности вона такою не є. Діється в світі багато річей, що їх звуть чудами лише тому, що не можна відкрити їх причини. Безперечно, що встановлення таких мітоґенетичних промінів далоб змогу виснити неодно чудо, от скажім, хочби чудесні уздоровлення хорих, чи навіть явища промінювання сяйва з деяких людей.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

STATE SESSION OF UKRAINIAN CLUBS.

Cohoesiers Elected to Offices at Convention In Cohoes Park.

Approximately 125 delegates gathered in Ukrainian park Saturday and Sunday for the forth bi-annual convention of the United Ukrainian-American Democratic clubs of the State of New York.

Michael Piznak, prominent New York attorney, who is campaigning for State senator from New York, in his keynote address at the bi-annual deliberations of the State Democratic voters of Ukrainian extraction, spoke at length urging the Ukrainians not to be too rabid in their political leanings and to call for an entirely new deal in Ukrainian political economics. Piznak's address followed that of the opening oration by Mayor John J. Morrissey of Cohoes who likened the present day struggles of the mass of Ukrainian voters throughout the country to the struggles of the Irish years ago. Mayor Morrissey wished the convention Godspeed in its endeavors and hoped that the Ukrainians would not hesitate to signify his selection for the right men for governmental work.

Other speakers included Assemblyman S. Earl McDermott, Miss Grace A. Reavy, executive deputy secretary of State; Stephen Droboty of New York and John Barran of Brooklyn.

The city of Cohoes was signally honored when Theodore Maliglovka was elected permanent chairman of the convention by an overwhelming majority. John Bazar, Troy, was elected as vice chairman. Max Boichyk, New York, and Alexander Sheremeta, Watervliet, were elected secretaries of the conclave.

After ironing out factional differences, under the guidance of Chairman Maliglovka, the convention proceeded to elect its various committees and to receive the reports of the retiring officers. Michael Piznak, in his report as president during the past two years, exhorted the delegates to carry back with them to their respective cities as strong determination to urge every voter of Ukrainian extraction to take a more active interest in his franchise as a voter, especially so in Democratic party affairs.

The convention proper closed Sunday morning. Sunday afternoon was given over to a mass meeting of local Ukrainians. In the evening a reception was given to the assembled delegates.

The next convention will be held in Syracuse next year, it had been decided to hold the conventions annually, instead of bi-annually, in order that the various clubs throughout the State would be in closer personal contact with each other, and to promote a better working propaganda.

Michael Piznak was unanimously reelected president for the coming year. The delegation saw fit to elevate Theodore Maliglovka to the office of first vice president from that of second vice president, which office he had held for the past two years. A summary of the officers and executive board elected follows:

President, Michael Piznak, New York; first vice president, Theodore Maliglovka, Cohoes; second vice president, Luka Kit, Syracuse; recording secretary, Daniel Zalopany, Cohoes; financial secretary, Basil Futuluychuk, Watervliet; treasurer, Joseph Bilinsky, Cohoes; senior downstate organizer, John Barran; senior upstate organizer, Theodor Shurka, Amsterdam; junior downstate organizer, to be appointed by president; junior upstate organizer, Michael Kanie, Syracuse; controllers, John Urban, Watervliet; Alexander Gela, Cohoes; John Bazar, Troy.

Executive Board: New York, Max Boichyk; Syracuse, Anastasia Dembitska and Michael Klysik; Amsterdam, Michael Zibrowsky; Troy, Alex Zajacz; Watervliet, Basil Madarash; Cohoes, John Afinowitz.

(Cohoes American, Cohoes, N. Y., Monday Evening, Oct. 1, 1934).

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗ

ГОЛСОН, Н. Й. Бр. св. Йосафата, від. 273, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, щоб прибули на організаційні збори дня 6-го жовтня, в год. 7. ввечір, у парохіяльній салі. Уряд відділу заряджує організаційні збори у справі виміни старого роду обезпечення і для приєднання нових членів до У. Н. Союза. На зборах промовляти буде гол. предс. У. Н. С., М. Мурашко. Обовязком є кождого члена явитися на ці збори. Неприявні будуть карані згідно зі статутом. — С. Козуб, предс.; І. Рейтаровський, кас.; Т. Долінський, секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Запорозька Січ, від. 367, повідомляє, що мітінґ відбудеться у вівторок, 9. жовтня, в галі парохіяльній, 303 Годсон Еве., в годині 7-мій ввечір. Будуть важні справи до полагодження тож кождий член має явитися на тім мітінгу. Хто ще не змінив своєї грамоти на нові роди, то проситься принести стару грамоту на мітінг і змінити. — Микитинський, предс.; Антонів, секр.

БРУКЛИН, Н. Й. Тов. ім. Богдана Хмельницького, від. 22 і Бр. Пресв. Тройці, від. 203, повідомляють своїх місцевих і позамісцевих членів, що другі з черги спільні збори, на котрих остаточно мається рішити справа злуки згаданих відділів, відбудуться в суботу, 6. жовтня, в год. 7:30 ввечір, в льокали Дем. Клюбу, 186 Bedford Ave. Позаяк є важні справи до вирішення, присутність всіх членів конечна. Будеться збирати місячні вкладки, тож кождий мусить бути приготований. Рівнож довжуючі мають вирівнати свої залеглости. — За від. 22: М. Баглай, секр. За від. 203: Д. Сенюта, секр.

Найновіше.

Ґрафольоґ: Я маю мою спеціяльність: прошу подати мені прикмети вашого характеру, а я з того зреконструую почерк вашого лисьма.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН. (83)

Вернувшись назад у джунглі, Тарзан скинув зі себе уніформ червоного офіцира, лютуючи в серці на почування, котрі не дали йому вбити Ольги Борещ. Одначе він був переконаний, що коли йому приграпиться друга така нагода, йому все ще буде...

неможливо вбити жінку. Папери, котрі він приніс, показалися вартісними для Британців, хоч тепер переконався, що Ольга сховала все, що було найважніше. Його збирало обридження дивитися на цю жорстоку війну людей. І цей малполюд постановив, що війна вже не була його справою. Убивши двох червоних, котрі вбили були дорогу йому людину, Тарзан постановив послухати невпинного зову далеких джунглів своєї молодости. Він пропав з британського табору таксамо загадочно, як загадочно колись у ньому був появився.

Він плянував покинути людські селища навсе. Між ним і його призначенням лежали бездорожні пустарі, серед котрих його стопа була би стопою першої людини, що там важилася зайти. Але це тільки його більше загрівало. Пізніше, багато днів потім, йому прийшлося тяжко пожалувати за свою скору постанову.